Cabòries a l’entorn del llibertinatge i de la novel.la *Manon Lescaut*

Montserrat Fullà Bombardó

Antoine François Prévost (1697-1763) situà la seva novel·la *Manon Lescaut* cap al 1723. Faltaven seixanta-sis anys per l’inici de la Revolució Francesa, seixanta-quatre per guillotinar Lluís XVI i vuitanta-un per la coronació de Napoleó com a emperador dels francesos.

Si hi ha alguna època emblemàtica del llibertinatge a França està lligada al regnat de Lluís XV (1715-1774), època per excel·lència de les cortesanes reials continuant la tradició del monarca anterior Luís XIV, el seu besavi, que havia convertit Versalles en un prostíbul aristocràtic. En aquest segle transcorre la novel·la *Manon Lescaut.*

El llibertinatge venia essent tendència? Si i no. Durant el segle XVI a la Venècia on regnaven tots els plaers ja s’havia encimbellat per mèrits propis Verònica Franco, dona bellíssima i ni vulgar ni inculta: era poetessa, musa de pintors i seductora de fama internacional. I podem continuar en el XVII amb la francesa Ninon de Lenclos, ben ensinistrada en idiomes, poesia, filosofia, art de la conversa; Ninon regentava un dels salons culturals més importants de París alhora que nobles, clergues, escriptors... intentaven compartir el seu llit i no tots ho aconseguien: quin estatus!

Durant el segle XVIII la dissipació no va perdre volada. Cal recordar l’ambient curosament descrit per Pierre Choderlos de Laclos a la novel·la *Les relacions perilloses* on l’odi i l’enveja se servien del sexe per aconseguir triomf i revenja enmig del desenfrè.

Però no és aquest l’ambient dels personatges de Manon Lescaut. De Grieux és un jove inexpert de disset anys, que va cap a clergue i tan inerpert en l’amor que quan veu Manon explica el seu enamorament de manera tendrament ingènua:

El meu cor s’obria a mil sensacions de plaers fins aleshores desconeguts. Una gustosa escalforeta s’espargia per les meves venes. Estava enmig d’un encegament que em va fer emmudir, però la mirada em delatava…

I com veu a Manon? El xicot no s’enganya pas!

Ella tenia més experiència que jo. En contra de la seva voluntat l’enviaven al convent perquè semblava voler anar cap al pendent del plaer.

Però Manon no es convertirà en una prostituta famosa i cotitzada a París com serà més endavant Margarida Gautier. La nostra Manon ambiciona tota mena de luxes ben conduïda per un germà jugador, llibertí i alcavot de mala volada; viu al dia i creu que podrà ser lliure però ¿quin futur podria tenir una dona dintre la societat patriarcal on era impossible esquivar l’autoritat del l’ordre establert, fos pare, marit o convent? Aleshores les dones no tenien cap empara jurídica.

La discriminació femenina va ser de llei fins a les legislacions del segle XX. Encara que la Declaració de Drets de l'Home i del Ciutadà s'aprovà l'any 1789, durant la Revolució Francesa, és bo de recordar que l'autora de la primera Declaració de Drets de la Dona i de la Ciutadana, redactada el 1791, Olympe de Gouges va morir a la guillotina el 1793, al mateix any que els monarques Lluís XVI i Maria Antonieta. I deia Olympe de Gouges: *Si la dona pot puja al cadafal* (d'execució)*, també se l'hi hauria de reconèixer el dret a participar en una Tribuna* (política). Aquesta declaració heroica va morir amb la seva heroïna.

Per tant, al segle XVIII a Manon només li restava una sortida per aconseguir mitja engruna de llibertat i riquesa: la prostitució; alhora es convertí en l'esca del pecat, en transgressora de les normes dels homes i dels fonaments de la societat i per aquesta raó havia de ser castigada, s'havia de redimir.

Quina remissió trobaren adequada els novel·listes de l'època? La mort, mort de Manon, o bé el càstig suprem que arrossegà la irreverent i bella marquesa de Merteuil de *Les relacions perilloses,* mestressa i sobirana dels tripijocs lascius: fou refusada públicament i a més va contraure la verola com a clatellada definitiva a la seva vanitat.

Canvia la situació en el segle XIX? Altra vegada si i no: el 1800 Napoleó Bonaparte legalitzà la prostitució i intentà controlar-la per bé de la salut dels usuaris, ja que ell mateix havia estat client de les dones de vida alegre que s'oferien a les porxades del Palais Royal. La prostitució es concentrà a les cases de cites amb el fanalet com a distintiu i regentades per una *madame,* tot i que l'oferta continuà als carrers tot el segle XIX gràcies a la forta demanda nacional i internacional d'un ofici que era perseguit a diversos països d'Europa. El floriment de la vida alegre semblà presidir la vida de la capital francesa però Alexandre Dumas condemnà la immortal Margarida Gautier/ Violetta a la renúncia i a la malaltia: havia de morir però jove i penedida. En cavi, a la redempció no hi tingueren dret les esposes adúlteres que, sense sortida, s'havien de suïcidar com ara Madame Bovary, tot seguint l'exemple de la tolstoiana Anna Karènina.

Però... per què serà que, frívola, coqueta i amb ganes de viure, Manon no deixa de seduir-nos?

Per entretenir-se

No hi ha cabòries sobre les qüestions musicals perquè no en soc prou avesada ni soc temerària.

Cal començar per la novel·la: PREVOST, Antoine François, *Manon Lescaut*. Biblioteca Pompeu Fabra, Ed. Destino, 2004.

Sobre Verònica Franco

- Article: https://www.lavanguardia.com/historiayvida/edad-moderna/20220105/7967283/veronica-franco-cortesana-mas-famosa-venecia-renacentista.html

- Film: Más fuerte que su destino | Netflix

Sobre Ninon de Lenclos

- Biografia: Ninon de L'Enclos – Viquipèdia, l'enciclopèdia lliure

- Pensaments: https://proverbia.net › autor › frases-de-ninon-de-lenclos

Sobre el llibertinatge aristocràtic de Chordelos de Laclos

- La novel.la: CHORDELOS DE LACLOS, Pierre Ambroise: *Les relacions perilloses,* Edicions Proa, 2022.

- Cinema clàssic modern: *Las amistades peligrosas*, 1988, de Stephen Frears (Glenn Close, John Malkocich...); https://rakuten.tv/es/genres/romantic-comedy/movies?content_type=movies&content_id=las-amistades-peligrosas

- Cinema clàssic clàssic: l'adaptació lliure de la novel·la *Manon Lescaut* dirigida per Roger Vadim, interpretada per dos monstres del cinema francès: Jeanne Moreau i Gérard Philipe (1959); https://www.filmin.es/pelicula/las-relaciones-peligrosas.

- El film *Valmont* de Milos Forman està bé però no supera els anteriors tot i que la comparació és profitosa; disponible a Amazon.
- ULL! Les adaptacions del 2022 en format film i una altra en format sèrie: prescindibles.

Sobre la Declaració de Drets de la Dona i de la Ciutadana:

- Versió en francés i català: [Olympe de Gouges i la Declaració dels Drets de la Dona i de la Ciutadana – Ciències Socials en Xarxa (sapiens.cat)]

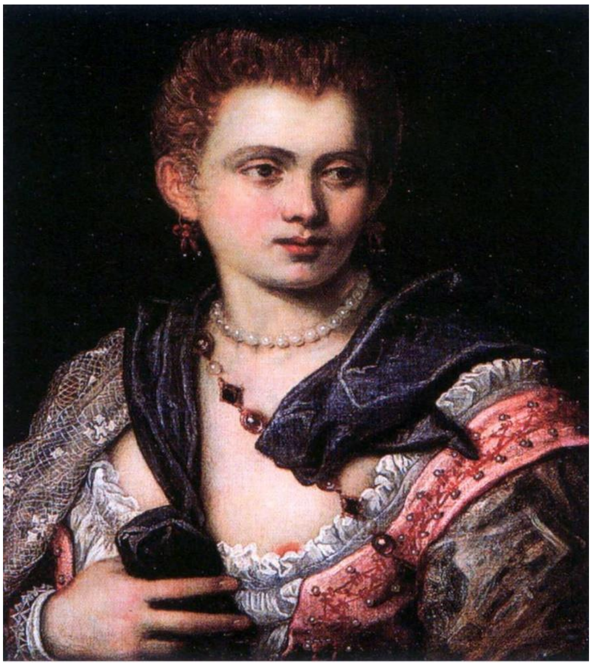

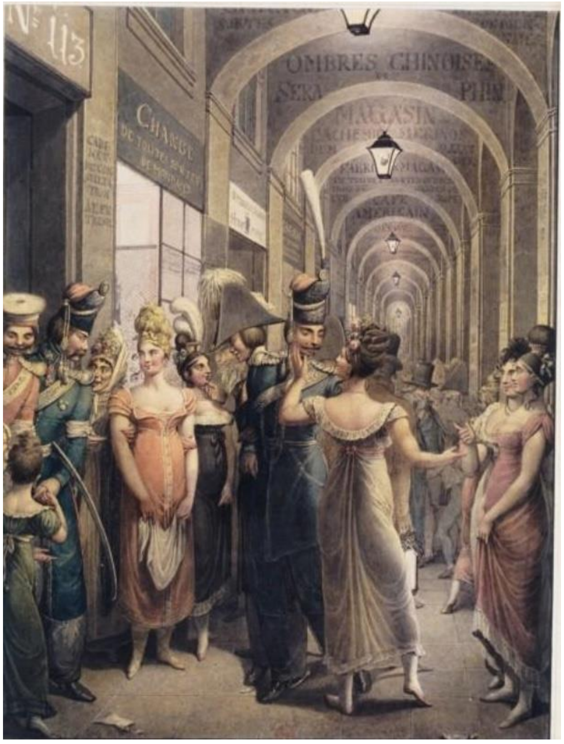

Il·ustracions:

- 1. *Retrat de Verònica Franco,* Giovanni Battista Tiepolo, 1575.
- 2. *Dones de la vida conduïdes amb carro a La Salpêtrière de París* (hospici de dones), Étienne Jeaurat, 1757.
- 3. *Prostitució al Palais Royal*, gravat de 1815.